

Stora träd i Grästorps kommun

Under 2001 startade vi i Grästorps Naturskyddsförening en inventering av stora träd i Grästorps kommun. Syftet var tvådelat, dels få information om var stora träd finns, dels att engagera allmänheten. Uppropet gjordes både i vårt program och i lokalpressen. Ett 40 tal uppgifter kom till vår kännedom och totalt 14 olika trädslag rapporterades.

Under 2002 fick undertecknade ta del av ett dokument från vår kassör Anne-Marie Bengtsson. Hennes far Anders Flood som var bosatt och verksam i Grästorps kommun, hade 1955 fotodokumenterat en mängd "naturminnen", såsom stora eller ovanliga träd, flyttblock, sandstensgång, jättegrytor etc.. Särskilt informationen och korten på träden rönt stort intresse. Dessa möjliggjorde att nästan 50 år senare kunna följa trädets tillväxt genom att mäta dess omkrets. Ett unikt tillfälle kan man påstå! En jämförelse kommer längre fram i artikeln.

Här följer förordet i Anders Floods dokument.

Då länsstyrelsen i Skaraborgs län påbjöd inventering av naturföremål, som skulle kunna tänkas bli föremål för fridlysning eller andra skyddande åtgärder utsåg kommunalfullmäktige i Grästorps kommun följande personer till naturskyddskommitté:

Folke Jönsson, Tengene, ordförande

Carl-Axel Rydholm, Grästorp

Erik L. Johansson, Gålstad, Flo

Lars-Einar Andersson, Bjärby

Hilmer Larsson, Karlanna, Särestad.

Kommunalfullmäktige remitterade också ärendet till Åse-Viste Hembygdsförening, som förordnade en inventering av inom kommunen förekommande naturföremål samt att den av fullmäktige valda kommittén skulle fullfölja detta arbete.

I anslag för ändamålet beviljade kommunalfullmäktige 300 kronor.

Några fridlysningar kom inte till stånd, trots mycket nerlagt arbete och orsaken därtill har inte gått att få fram.

Men 12 st fridlysta ekar finns i kommunen och dom finns på fastigheten Forsöle Östra 1:6, även kallad Baldershage foto nr 1. 1952 upprättade distriktslantmästare Gunnar Linde en karta över de tolv och mätte dom. Gunnar Linde var för övrigt ordförande i Skaraborgs Läns Naturskyddsförening under åren 1950-1959.

En intressant jämförelse kan göras sedan undertecknad mätt dom tolv ekarna. Under dom gångna 50 åren har tillväxten varierat kraftigt från träd till träd. Störst tillväxt har ek nr 7 på 88 cm i omkrets och ek nr 12 den lägsta med bara 13 cm. Nuvarande mått är från 270 cm till 465 cm på dessa tolv.

Ekparken ägs idag av Grästorps kommun och Golfklubben Ekarna har här sitt säte. Ytterligare ett 55 -tal grova ekar finns i parken.

I Asphagen intill Tengene kyrka och Nossan, fanns en fin ekpark, med både gamla och yngre ekar. 9 av dom största ekarna mättes i december 2002 och omkretsen spänner mellan 355 - 480 cm. Tyvärr har Skara stift begått en grov " våldtäkt" på ekparken. I januari 2003 kalhöggs merparten av parken, dock sparades de nio mätta ekarna.

Ett flertal ekar finns på Frambo gård och Hallebo i Trökörna socken., 10 st har mätts och omkretsen är från 360 cm till 480 cm . Den största ses på en tilltalande landskapsbild foto nr 2 , utmed Lillån på Frambo gård.

En ståtlig ek finns i tätorten, den är långt ifrån dom största men har en historik bakom sig som är av intresse. År 1900 planterades eken av Fredrik Kållberg som ett vårdträd vid sonen Anders födelse. 1973 försågs den med Skaraborgs Läns Naturskyddsförenings naturminnessköld. Tyvärr innebar detta inte någon fridlysning, då den inte registrerats hos Länsstyrelsen. 1994 var den nära att fällas, men räddades tack vare Grästorps Naturskyddsförenings åtgärder. År 2002 mättes eken till 340 cm och detta är trots ekens ringa ålder (102 år) en anmärkningsvärd grovlek. Om ekens framtid vet vi inget, men vi hoppas att kommunen som äger trädet, har råd att låta trädet få åldras i ro. Foto nr 3.

Gyllenhaals gravträd vid Trökörna kyrka. På fotokollaget nr 4 visar denna karakteristiska grupp bestående av 7 st stora lindar, från 1955 (lilla bilden) och nu 2003 är antalet reducerat till sex. Trädgruppen omhänger Överste C.J. Gyllenhaals gravplats, han var ägare till Thamstorps egendom. Född 1749 och död på Thamstorp år 1808.

Kommunens "största" träd är inte oväntat en ek, den står i parken på Ekedals egendom, Hyringa socken. 1955 mättes den till 526 cm i omkrets, år 2003 har den ökat till 622 cm. På fotokollaget nr 5 från 1955 ses dåvarande ägaren Gunnar Andersson och 2003 ses sonen och nuvarande ägaren Stefan Eksvärd.

Det näst största trädet är också en ek och den har sina rötter på Tängs prästgårds ägor. Den mäter 586 cm (2003) fotokollaget nr 6 och mätte 377cm (1955, lilla bilden) . En tillväxt på hela 209 cm. vilket gör ett snitt på 4,3 cm per år, enligt ekexperten Åke Carlsson, Vårgårda den största tillväxt han känner till.

Kommunens tredje största träd står på Hyringa ödekyrkogård och eken mäter 513 cm, foto nr 7.

Tätortens grövsta träd är för övrigt en ask, vilken står på fastigheten Domherren 1 och mäter hela 443 cm, foto nr 8

I Skrehalla, Hyringa socken, står den största asken i kommunen , 2002 mätte den hela 475 cm, ses på foto nr 9.

På foto nr 10 ses en bok som 1955 mätte 307 cm Ulvestorp, Hyringa socken, 48 år senare mätte samma träd 398 cm.

På foto nr 11 ses kommunens största lönn , vilken finns i Årås, Trökörna socken och mäter 315 cm. I mitten 1990-talet hamlades denna lönn.

Den största oxeln mäter 370 cm och finns på Höjen, Ås socken, foto nr 12.

Trädslag som omnämns i artikeln är: ek, ask, oxel, lind och lönn, vilket var väntat, dom fyra förstnämnda blir ju som regel mycket gamla. När man står intill dom riktigt stora bjässarna känner man vördnad och beundran, tänk om dessa träd kunde tala. Ytterligare 12 st trädslag finns med i inventeringen, men som ej finns upptagna i denna artikel.

Vi hoppas att denna form av dokumentation kommer att uppmuntra andra att ta efter. För oss har detta känts viktigt, eftersom grunden för våra efterforskningar är ett nära femtioårigt dokument. Minst 150 träd har blivit mätta och finns nu tillsammans med vår dokumentation som grund för kommande inventeringar.

Vi vill tacka alla som bidragit med information till denna artikel.

Inventering och sammanställning är gjord av Leif Sjöberg.

Samtliga foton från 1955 har Anders Flood tagit. Alla nya foton är tagna av Claes G Sjunnesson, som också varit delaktig i inventeringen.

Grästorps i september 2003.